

A MŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNYEK MUNKÁJÁHOZ Módszerek és tapasztalatok a Berlieni Városi Könyvtárban

PREISLER, Isolde: Zur Arbeit der Artotheken – Methoden und Erfahrungen der Berliner Stadtbibliothek c. cikkét (Der Bibliothekar, 32.Jg. 1978. 1.no.) 35–42.p. CAVALLONI Gyöngyi tömörítette.

A berlieni városi könyvtár 1969-ben kezdte meg a művészi reprodukciók gyűjtését, feltárását és kölcsönzését. Ma már az országban negyven ilyenfajta gyűjtemény létezik különböző közművelődési, tudományos és szakszervezeti könyvtárakban.

A gyűjtemények létrehozásának célja az emberek művelődési lehetőségeinek kibővítése, sokoldalúbbá tétele volt. Feladata, hogy reprodukciókat (kortárs művészekről eredeti grafikákat) gyűjtsön és kölcsönzésre alkalmassá tegyen. Állománya a könyvtár állományának integrált része, amely (kölcsönösen) jól egészíti ki a képzőművészeti könyvanyagot. Tevékenységét a múzeumokétól az határolja el, hogy míg a múzeum az alkotásoknak csak rövid élvezetét, vagy tanulmányozását teszi lehetővé, addig a könyvtárak a kölcsönzés lehetőségével mind a tanulmányozáshoz, mind a műélvezethez kedvezőbb feltételeket biztosítanak.

Ezeknek a feltételeknek a biztosítása azonban jelentős anyagi és munkabefektetést kíván. Az állománygyarapítás mértékét alapvetően meghatározza a művészeti kiadók reprodukciókínálata. Nagy gondot jelent a jelenkori művészet megfelelő reprezentálása, mivel a reprodukciókínálat itt a legalacsonyabb.

Ezt a problémát a könyvtár úgy próbálja áthidalni, hogy 1974 óta száz hazai művésztől eredeti grafikák beszerzésével növeli jelenkori művészeti anyagát. Ugyancsak az állománygyarapítást szolgálja az a törekvésük is, hogy más országokkal cserekapcsolatokat építsenek ki (pl. Csehszlovákiával), illetve a kulturális külkereskedelmi szerveken keresztül vásároljanak reprodukciókat. Az NDK-beli művészeti kiadók ma már egyre nagyobb gondot fordítanak a reprodukciók kiadására. Egy szakértőkből és laikusokból álló bizottság válogatja ki azokat a műveket, amelyekről reprodukciókat készítenek. (Ennek ellenére zavaró hiányosságok mutatkoznak a kínálatban a szocialista művészet és a huszadik századi stílusok kárára.) A kiadásra kerülő művekről jegyzéket készítenek, amely tartalmazza a mű azonosításához szükséges legfontosabb adatokat. Ezzel az állománygyarapítás munkáját jelentősen megkönnyítik. A fent említett nehézségek miatt azonban elég hosszú időre van szükség ahhoz, hogy az állományon belüli aránytalanságok kiegyenlítődjenek.

Az állományfeltárásról

A reprodukciók könyvtári feldolgozására alapvetően ugyanazok a szabályok érvényesek, amelyeket a könyvekre is alkalmaznak. Formális eltérések azonban jelentkeznek a katalogizáló munkában. A reprodukciók jelzeteleése a raktári rend függvénye. Ebben az esetben leggyakoribb a képforma szerinti elkülönítés és ezen belül a numerus kurrens alkalmazása. A szabadpolcos tárolásnál szisztematikus elrendezés alkalmazása célszerű: stílusok, művészek, motívumok stb. szerint.

A címleírások készítésénél a „Bibliographie der Kunstblätter” (Műnyomatok bibliográfiája; kiadja a Deutsche Bücherei, Lipcse) gyakorlatát követik. Ez a következő adatokat tartalmazza:

1. a mű szerzője (születési és halálozási évszámmal együtt);
2. a kép címe (amennyiben ismert, valamint a keletkezés éve);
3. a reprodukciós eljárás módja (technikája);
4. megjelenés helye, kiadó, éve;
5. a reprodukció formai adatai;
6. sorozati adatok;
7. a reprodukált kép keletkezési helye és eredeti méretei.

A használók sokoldalú tájékoztatása érdekében az állományt többféle katalógusban tárják fel:

B e t ű r e n d e s k a t a l ó g u s: Együttesen vagy külön csoportban tárja fel a kölcsönzésre alkalmas és a prézens anyagot.

I l l u s z t r á l t k ö t e t k a t a l ó g u s: A/4-es formátumú kötet, melynek minden lapja egy színes vagy fekete-fehér reprodukciót tartalmaz a legfontosabb adatokkal. Minden lapot átlátszó műanyag fólia borít. E katalógus segítségével a használó szemléletes képet kaphat az állomány egy részéről. A teljességet azért nem tudják biztosítani, mert nem kapható minden nagy reprodukcióhoz kis méretű illusztráció. A hiányokat fotózással igyekeznek pótolni, ez azonban több munkát, hosszabb időt vesz igénybe.

A távíati tervek szerint ezt a kötetkatalógust egy sokkal korszerűbb és szemléletesebb **d i a k a t a l ó g u s** fogja felváltani.

A betűrendes és a képkatalógus képezi a gyűjtemény alapkatalógusát, de ezen kívül szerkesztenek még: **m o t í v u m k a t a l ó g u s t** a „Bibliographie der Kunstblätter” cím- és motívummutatója alapján; **f ö l d r a j z i k a t a l ó g u s t** a művészek nemzetisége alapján; **s t í l u s k a t a l ó g u s t** és címmutatót. Ezekon kívül külön katalógusban tartják nyilván az éppen kölcsönözhető műveket. Ennek segítségével a használók azonnal megállapíthatják, hogy az általuk kiválasztott mű kölcsönözhető-e. Amennyiben az adott időpontban ez nem lehetséges, úgy a kölcsönzés előjegyeztethető.

A könyvtár arra törekszik, hogy a könyvek és a reprodukciók közötti kapcsolatot láthatóvá tegye. Ezt a könyvtár **i n t e g r á l t k a t a l ó g u s á b a n** színes katalóguscédulák alkalmazásával oldják meg.

A könyvtár használatáról

Az állományt minden 18. évét betöltött személy használhatja. Egy alkalommal két kasírozott vagy keretezett képet kölcsönözhet hat hónapi időtartamra, ezt az időt egyszer lehet meghosszabbítani még négy héttel. A kölcsönzés ma már térítésmentes. Késedelem esetén képenként és hetenként megállapított késedelmi díjat kell fizetni. A kép elvesztése vagy sérülése esetén a használó a reprodukció árának kétszeresét köteles megtéríteni.

Amennyiben intézmény (iskola, klub, vállalat) kölcsönöz a könyvtártól, úgy a kölcsönözhető művek száma és a kölcsönzés időtartama külön megállapodás tárgyát képezi.

A kölcsönzési gyakorlat az országban nem egységes. Van olyan könyvtár, amely a kölcsönzési határidőt négy hétben szabja meg. Az eddig összegyűjtött tapasztalatok alapján úgy tűnik, hogy a kölcsönzési időt három hónapos időtartamra kell kiszabni. Az ennél hosszabb kölcsönzési idő az állományt nagyon megterheli, az ennél rövidebb korlátozza a használót az intenzív munkában. Ugyanígy könyvtáranként van eltérés a használói korhatár és a kölcsönözhető képek számának megállapításában is.

Az állomány elhelyezése

Igen sok könyvtárban jelent problémát az állomány elhelyezése, mivel viszonylag nagy területre lenne szükség, ahol még kiállításra is van lehetőség. A művészeti gyűjtemény frekvenciája nagymértékben függ a könyvtáron belüli elhelyezésétől. A használók akkor érzik magukat jól szervezett és kellemes körülmények között, ha egymás mellett találják a képzőművészeti könyveket, a reprodukciós anyagot, sőt – ha lehet – még a zenei részleget is (pl. Potsdamban).

A technikai felszereléseknek kellő védelmet kell biztosítani a képek számára (műanyag védőfólia, megfelelő méretű tároló eszközök stb.). A reprodukciós lapokat függesztve, vagy lapos, kihúzható fiókokban tárolják. A kasírozott, keretezett képeket olyan dupla mélységű állványokon, amelyeken 25 cm-enként függőleges válaszfalak vannak. Egy-egy rekcszbe kb. tíz kép fér el. Ebben az elrendezésben az állomány még könnyen mozgatható, biztonságos a kezelése.

A technikai feltételek megteremtésén kívül nagy gondot kell fordítani az állomány rendezésénél a tartalmi, logikai rend kialakítására. Egyaránt figyelembe kell venni a kultúrpolitikai célkitűzéseket és a használói igényeket is.

A használói kör kialakítása, propagandamunka

Elengedhetetlenül fontos, hogy az újonnan kialakított állományrészre, szolgáltatásra megfelelő, célirányos propagandamunkával hívjuk fel az olvasó figyelmét, kellőképpen tájékoztassuk az új lehetőségekről. Erre igen sokféle módszer van. A könyvtáron belül

feliratokkal, plakátokkal, röplapokkal, leporellókkal tájékoztathatunk. Hatásos lehet, ha az állomány egy részét kiállításként tudjuk bemutatni.

A könyvtáron kívüli propagandamunkában is jól alkalmazhatók a nyomtatott propagandaanyagok, melyeket iskolákban, üzemekben, klubokban, művelődési házakban és a múzeumokban terjesztenek. Ezen kívül igénybe vehetők a telekommunikációs eszközök is (rádió- tv-adás, mozi-reklámfilm stb.).

A képzőművészeti gyűjtemények nagyon rövid idő alatt, nagy használói kört alakítottak ki. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a képek kölcsönzésére ugyanúgy van igény, mint a könyvek kölcsönzésére, és ez az igény egyre növekszik. Ezt bizonyítja, hogy a könyvtár képgyűjteményének 60–70 %-a állandóan kölcsönzés alatt van. A gyűjtemény fennállása óta 15 000 kölcsönzést bonyolítottak le. A használók ettől az állományrészről ugyanazt a segítséget várják el tanulmányaikhoz, munkájukhoz, szórakozásukhoz, mint az írásos, vagy hangzó dokumentumoktól. Míg azonban a diatárban, vagy a fonotékában egy meghatározott cím, vagy téma iránt érdeklődnek, addig itt gyakran előfordulnak határozatlan kérések (egy képet szeretnék kölcsönözni). Az állomány alaposabb megismeretése és a művészeti nevelés, valamint az ízlés fejlesztése érdekében ezért gyakran rendez a könyvtár kiállításokat. Nemcsak a könyvtáron belül, hanem azon kívül is. Eddig kb. száz intézménnyel voltak kapcsolatban, akiknek kiállításra alkalmas anyagot kölcsönöztek. (A megrendelő kívánsága szerint állítják össze az anyagot egy-egy évforduló, vagy téma szerint.)

A használói igények, a gyűjtemények forgalma egyaránt azt bizonyítják, hogy ezekre a részlegekre szükség van. Központilag kell támogatni, illetve irányítani az elméleti munkát, meg kell teremteni az ideális anyagi feltételeket. Gondoskodni kell az itt dolgozó munkatársak képzéséről és folyamatos továbbképzéséről is. Csak ilyen körülmények között várható el, hogy a gyűjtemény maradéktalanul megfeleljen feladatának.

Bilder zum Ausleihen

BERNINI, S. / DIEBOLD, M. / ARTOTHEK
1975

ARTOTHEK